

C. S. LEWIS: ZNANSTVENA DJELA O SREDNJOVJEKOVLJU I KNJIŽEVNA KRITIKA

Gordana Galić Kakkonen – Ema Botica

Filozofski fakultet
Sveučilište u Splitu
ggalic@ffst.hr
ebotica@ffst.hr

UDK: 821.111.09Lewis,C.S.
<https://doi.org/10.34075/cs.58.2.6>
Pregledni rad
Rad zaprimljen 3/2022.

Sažetak

C. S. Lewis javnosti je manje poznat po svom znanstvenom radu, a više po ciklusu *Kronike iz Narnije*. Za života je, između ostalog, napisao dva djela posvećena srednjem vijeku: *Alegorija ljubavi* i *Odbačena slika*. U ovom radu autorice će analizirati stav književnih kritičara spram spomenutih Lewisovih djela. Razvidno je da se *Alegorija ljubavi* istraživala i shvaćala kao znanstveno djelo o srednjemu vijeku o kojem je kritika uglavnom iskazivala negativne stavove te ono nije bilo poticajno istraživačima književnosti. S druge strane, *Odbačena slika* imala je uglavnom pozitivan prijem među ondašnjim kritičarima koji su u tom djelu pronašli brojne paralele s Lewisovim književnim tekstovima. U ovom radu pokazuje se da je književna kritika Lewisovim djelima o srednjovjekovlju pristupala ili kako bi ih kritizirala ili kako bi u njima tražila dodirne točke s njegovim književnim tekstovima.

Ključne riječi: C. S. Lewis, *Alegorija ljubavi*, *Odbačena slika*, *udvorna ljubav*, *srednjovjekovlje*, *književna kritika*.

UVOD

Clive Staples Lewis, poznat kao kršćanski apologet i autor fantastičnog književnog serijala za djecu *Kronike iz Narnije*, bio je i ugledan znanstvenik i profesor koji se bavio srednjim vijekom i renesansom, što je javnosti manje poznato.

C. S. Lewis je interes za srednji vijek razvio postupno. Najprije je za vrijeme studija pokazao dobru upućenost u grčke i latinske tekstove, a potom, nešto kasnije, ne mogavši naći stalno zaposlenje, završio i studij anglistike.¹ Nakon razdoblja financijske nesigurnosti, 1925. postaje docent na koledžu Magdalen u Oxfordu i mentor

¹ George Sayer, *Jack: A Life of C. S. Lewis*, Harper & Row, Crossway Books, Wheaton, Illinois, 1994.

za engleski jezik i književnost,² potom se skrasivši 1954. na Cambridgeu, gdje ga je čekao kolegij *Srednjovjekovna i renesansna književnost*.³

Neobično se malo znanstvenika bavilo tim dijelom njegova opusa s obzirom na interes koji je Lewis pokazivao za srednjovjekovlje kao i na utjecaj koji su ta njegova istraživanja imala na njegovo književno stvaralaštvo. Književnim kritičarima bila su zanimljivija Lewisova djela promatrana kroz aspekt fantastike kao žanra, pa čak i apologetsko djelovanje, dok njegovo zanimanje za srednjovjekovno redovito pada u drugi plan. S druge strane, s Lewisom se povezuje pojam medievalizam⁴ (*medievalism*),⁵ koji pronalazi-

---

² Colin Duriez, *C. S. Lewis. Biografija prijateljstva*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2016., 119.

³ George Sayer, *Jack: A Life of C. S. Lewis*, Harper & Row, Crossway Books, Wheaton, Illinois, 1994.

⁴ Pojam *medievalizam* (*medievalism*) na engleskom govornom području pojavljuje se ranih 40-ih godina 19. stoljeća, a odnosio se na obnavljanje katoličanstva u Anglikanskoj Crkvi i imao je negativne konotacije (David Matthews, *Medievalism: a Critical History*, Boydell & Brewer, D. S. Brewer, 2015, 53). Pozitivne konotacije *medievalizam* dobiva u antimodernističkom stavu radničke klase, a ubrzo se pojam počinje koristiti za sve manifestacije srednjovjekovnog u modernom društvu. Antimodernistički stav odnosi se na sklonost pripadnika radničke klase da izlaz iz svojih teških životnih uvjeta ne traže u budućnosti nego da radije gledaju u prošlost kao vrijeme u kojem nije postojala nepravda koju u sadašnjosti podnose. (David Matthews, *Medievalism: a Critical History*, Boydell & Brewer, D. S. Brewer, 2015, 57–58).

U hrvatskom se jeziku koriste pojmovi *medievizam* i *medievalizam*. Pojam *medievizam* nastavlja se na francusku tradiciju istraživanja srednjovjekovlja (*médiévisme*), a *medievalizam* na spomenutu englesku tradiciju (*medievalism*). [Usp. <<https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/m%C3%A9di%C3%A9visme/50140>>. Pristupljeno 16. srpnja 2022.

Jacques Follon, Le «néo-médiévisme» d'Alain de Libera, *Revue Philosophique de Louvain*, 90 (1992) 1, 75–81.

<https://www.fabula.org/actualites/cfp-neo-medievalisme_84489.php>. Pristupljeno 16. srpnja 2022.

<<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/medievalism>>. Pristupljeno 16. srpnja 2022.

„medievalism or mediaevalism”, u: C. Baldick, *The Concise Oxford Dictionary of Literary Terms*, Oxford University Press, New York, 2015, 149].

Autorice odabiru pojam *medievalizam* jer *medievizam* u svome prvotnom značenju označava istraživanje srednjovjekovlja općenito, što omogućuje postojanje dvaju pojmova kojima se mogu imenovati različite pojave: istraživanje srednjovjekovlja i oponašanje/nasljedovanje srednjovjekovlja.

⁵ Ono što se ovdje podrazumijeva pod pojmom *medievalizma* (npr. Connell), kod drugih se znanstvenika koji istražuju Lewisovo stvaralaštvo susreće pod pojmom neoromantizma, zakašnjelog romantizma ili čak samo romantizma [usp. John V. Fleming, “Literary Critic”, u: R. MacSwain, M. Ward (ur.), *The Cambridge*

mo u literaturi na engleskom jeziku, a koji povezan s Lewisom ne označava istraživanje srednjovjekovlja, nego se odnosi na ponovno oživljavanje srednjovjekovnih misli, žanrova i drugih elemenata srednjovjekovlja u kasnijim razdobljima.⁶ Dakle, medievalizam je reakcija na bilo koji aspekt srednjovjekovlja i njegovo oponašanje, a većinom se koristi u kontekstu oponašanja srednjovjekovnih ideja i oblika od 18. stoljeća nadalje.⁷

Lewisov *medievalizam* i *medievizam*, naime, proizlaze iz zadovoljstva koje je u djetinjstvu postizao čitajući srednjovjekovna djela i uživajući u njima. Poslije je, tijekom obrazovanja, vlastitu sklonost spram srednjeg vijeka na stanovit način institucionalizirao obrazovanjem u području književnosti, a onda i predavanjima o književnosti tog razdoblja. Koncept *medievalizma* može se iščitati u njegovim djelima u različitim kontekstima, ali se načelno uspostavlja u opreci prema racionalističkoj paradigmi.⁸

Predmet analize ovog rada dvije su Lewisove znanstvene knjige o srednjovjekovlju: *Alegorija ljubavi (The Alegory of Love)* i *Odbačena slika (The Discarded Image)* – slične po metodologiji i po tome što ih je Lewis napisao s namjerom da ih objavi, za razliku od *Studija o srednjovjekovnoj i renesansnoj književnosti (Studies in Medieval and Renaissance Literature)*, koje su objavljene postumno i nisu izazvale zanimanje književnih kritičara.⁹ U središtu ove analize pristup je književne kritike prema navedenim Lewisovim radovima, odnosno u kojoj su mjeri književni kritičari bilo pozitivno bilo negativ-

---

Companion to C.S. Lewis, Cambridge University Press, New York, 2010, 15–28; Stephen Logan, “Literary theorist”, u: R. MacSwainand, M. Ward (ur.), *The Cambridge Companion to C.S. Lewis*, Cambridge University Press, New York, 2010, 29–42; David Jasper, “The Pilgrim’s Regress and Surprised by Joy”, u: R. MacSwain, M. Ward (ur.), *Cambridge Companion to C. S. Lewis*, Cambridge University Press, New York, 2010, 223–236].

⁶ Charles Connell, Reading the Middle Ages: The “Post-Modern” Medievalism of C. S. Lewis, *Sehnsucht: The C.S. Lewis Journal* 1 (2007) 1, 19–28.

⁷ *Medievalizam* se u radovima o Lewisu redovito i koristi upravo u ovom značenju pa se i autorice priklanjaju tom tumačenju. Lewis je medievist, istraživač srednjovjekovlja, ali i autor u čijem se stvaralaštvu iščitavaju medievalističke crte, to jest sklonost oponašanju srednjovjekovnih ideja, književnih formi, stilskih sredstava i motiva, pa je Lewis tako i medievalist.

⁸ Charles Connell, Reading the Middle Ages: The “Post-Modern” Medievalism of C. S. Lewis, *Sehnsucht: The C.S. Lewis Journal* 1 (2007) 1, 20–21.

⁹ *Studije o srednjovjekovnoj i renesansnoj književnosti* knjiga je koja je prvi put objavljena 1966. godine, i to postumno, zalaganjem Waltera Hoopera. Riječ je o zbirci eseja pronađenih u Lewisovoj ostavštini koji nisu bili namijenjeni objavljivanju. Djelo nije detaljnije predstavljeno u ovome radu jer nije privuklo velik interes kritičara te se tek povremeno na njega poziva pri analizi srednjovjekovnih elemenata u Lewisovu književnom stvaralaštvu.

no govorili o njima te kako su na formiranje njihova suda utjecala svjetonazorska slaganja ili neslaganja s autorom.

1. ALEGORIJA LJUBAVI

Alegorija ljubavi: studija o srednjovjekovnoj tradiciji (*The Allegory of Love: A Study in Medieval Tradition*) Lewisova je prva književno-kritička studija te ujedno i njegova prva knjiga u kojoj se bavi srednjim vijekom. Prvi put je objavljena 1936. godine, a posvećena je Lewisovu prijatelju Owenu Barfieldu, „najmudrijem i najboljem od mojih neslužbenih učitelja”.¹⁰ Kako smo već naveli, Lewis nije uspio dobiti *fellowship*¹¹ u području antičke književnosti i filozofije, što ga je prisililo da ode na studij engleskog jezika i književnosti, a kao rezultat njegova rada nastaje *Alegorija ljubavi*.¹² Ta se studija sastoji od sedam poglavlja: Udvorna ljubav (Courtly love); Alegorija (Allegory); *Roman o Ruži* (*The Romance of the Rose*); Chaucer; Gower. Thomas Usk; Alegorija kao dominantna forma (Allegory as the Dominant Form) i *Vilinska kraljica* (*The Faerie Queene*). Iako je studija na engleskom jeziku imala više izdanja, na hrvatski jezik nije prevedena kao ni drugi njegovi književno-kritički radovi. Na hrvatski jezik prevedene su popularne *Kronike iz Narnije*, *Dok imamo lica* (loš prijevod naslova *Till We Have Faces*)¹³ te većina djela kršćanske apologetike. Dakle, dobar dio njegova spisateljskog opusa potpuno je zanemaren.

Alegorija ljubavi, kao i *Odbačena slika*, počiva na konceptu razvoja i trajnosti ideja i njihova utjecaja. *Alegorija ljubavi* Lewisov je projekt kojim je htio pokazati kako se iz srednjovjekovnog

---

¹⁰ Clive Staples Lewis, *The Allegory of Love*, Cambridge University Press, Cambridge, 2019, V.

¹¹ Prema Cambridgeovu rječniku riječ fellow označava: „a member of a group of teachers of high rank at a particular college or university or of particular academic societies”, u prijevodu: „član grupe nastavnika visokog ranga na određenom koledžu ili sveučilištu ili član pojedinih akademskih društava” (fellow. *Cambridge Dictionary*. <<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/fellow>>. Pristupljeno 16. veljače 2022.).

¹² George Sayer, *Jack: A Life of C.S. Lewis*, Harper & Row, Crossway Books, Wheaton, Illinois, 1994.

¹³ Naslov djela aludira na rečenicu iz samoga romana: “How can they meet us face to face till we have faces?” Prijevod: „Kako bismo se mogli susresti/suočiti s njima licem u lice dok ne budemo imali lica?” U engleskom jeziku u ovakvim slučajevima ne može ići negacija, ali u hrvatskom jeziku je ona obavezna. Prijevod naslova na hrvatski jezik trebao bi glasiti: *Dok ne budemo imali lica*. Verbumov prijevod ne pogađa smisao: „Kako bi se mogli suočiti s nama licem u lice dok imamo lica?” (C. S. Lewis, *Dok imamo lica*, Verbum, Split, 2020., 268).

koncepta udvorne ljubavi razvilo zapadnjačko shvaćanje ljubavi i udvaranja. U tom smislu, ističe se upravo Barfield, koji je zagovarao tezu „da jezik ima moć preobrazbe ljudske svijesti i utjelovljenja povijesnih promjena u načinu viđenja stvarnosti”.¹⁴ Razmatrajući podrijetlo ideje udvorne ljubavi i njezine karakteristike te alegorije kao vrste, Lewis pronalazi prve tragove alegorijske vrste u antičkoj književnosti, a potom analizira obilježja poznatih francuskih alegorija kao i razvoj engleskih alegorija. Upravo je zahvaljujući velikoj popularnosti taj žanr doživio značajne promjene. U moralističkim piscima iščitava pokušaj spajanja „religije ljubavi” i kršćanstva, pronalazeći u tom spoju začetke ideje bračne ljubavi. Na primjeru Spenserove *Vilinske kraljice* pokazuje kako strast i ljubav pronalaze svoj najsnažniji iskaz upravo u braku.

Tradicionalno se pojam alegorije¹⁵ koristio dvojako: alegorija je bila vrsta kompozicije i način interpretacije teksta; pri čemu je u srednjovjekovlju isprepletanje ovih dvaju razina bila uobičajena pojava.¹⁶ Danas se alegorija kao pojam koristi u značenjima hermeneutičke prakse, figure misli i književne vrste.¹⁷ Za ovaj rad važna je odrednica alegorije kao književne vrste jer upravo o njoj piše Lewis u svojoj *Alegoriji ljubavi*. Začetke alegorijske misli pronalazimo u Stacijevoj *Tebaidi*,¹⁸ a Prudencijev spjev *Psihomahija* preteča je alegorije kao književne vrste¹⁹ čime se njezin začetak stavlja u četvrto stoljeće.²⁰

¹⁴ Colin Duriez, C. S. Lewis. *Biografija prijateljstva*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2016., 107. Citirani dio Duriezova je parafraza Barfieldovih riječi koje su zabilježene u nekrologu objavljenom u *New York Timesu* 19. prosinca 1997.

¹⁵ Više o problematici pojma vidi u: alegorija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=1513>>. Pristupljeno 16. srpnja 2022. Vladimir Anić, *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi liber, Zagreb, 1991., 4. Pavao Pavličić, *Moderna alegorija*, Matica hrvatska, Zagreb, 2013., 8. Milivoj Solar, *Rječnik književnog nazivlja*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Zagreb, 2006., 11.

¹⁶ Dolores Grmača, Alegorija onostranih putovanja u srednjovjekovnoj književnosti. *Nova Croatica*, VI (2012) 6, 130.

¹⁷ Ružica Pšihistal, Uvod u alegoriju: aliud verbis, aliud sensu, *Anafora* 1 (2014) 1, 95.

¹⁸ Clive Staples Lewis, *The Alegory of Love*, Cambridge University Press, Cambridge, 2019, 62.

¹⁹ Ružica Pšihistal, Uvod u alegoriju: aliud verbis, aliud sensu, *Anafora* 1 (2014) 1, 109.

Clive Staples Lewis, *The Alegory of Love*, Cambridge University Press, Cambridge, 2019, 83.

²⁰ Andrea Zlatar, „Alegorija: figura, tumačenje, vrsta”, u: Živa Benčić, Dunja Fališevac (ur.), *Tropi i figura*, Zavod za znanost o književnosti, Zagreb, 1995., 272.

U poglavlju o alegoriji Lewis se oslanja na tradicijski pristup. Po njemu je alegorija kao hermeneutička praksa preteča alegorije kao književne vrste, odnosno način razmišljanja jer su ljudi skloni nematerijalno prikazivati slikovitim rječnikom. Navodi dva načina na koji se nematerijalno povezuje s materijalnim.²¹ Prvi počiva na odabiru „nematerijalne činjenice” za koju se onda izmisli *visibilia* kako bi je se izrazilo – to je za Lewisa prava alegorija.²² Drugi način, koji je gotovo suprotan od alegorije, pristupa nematerijalnom kao nečemu što se može preslikati u materijalnim tvorevinama, što onda znači da bi i naš materijalni svijet bio samo preslika nevidljivog svijeta.²³ Lewis navodi kako je tu riječ o Hermesovoj filozofiji prema kojoj je „ovaj vidljivi svijet samo odraz nevidljivog”.²⁴ Da bi alegorija nastala, morala je prvo postojati simbolika, prvi put prisutna u Platonovim dijalozima. Za „atmosfera” u kojoj će nastati nova djela važna je „razvodnjena” Platonova misao (Augustinov neoplatonizam), te pseudo-Dionizije, Makrobije i Boetije.²⁵ Lewis drži bestijarije „glavnim spomenicima” simboličkih ideja srednjeg vijeka, primjećujući da su posve drukčije od alegorija.²⁶ Alegorija je za srednjovjekovne ljude bila izrazito jasna i pristupačna te u njoj nema ništa „misteriozno” ni „mistično”.²⁷ Simbolika i alegorija su po Lewisu bliski pojmovi, koji se razlikuju po tome što je simbolika „modus mišljenja”, a alegorija „modus ekspresije” (izraza).²⁸ Drugim riječima, pojmom simbolika (*symbolism*) odredio je alegorijski način mišljenja, a alegorijom oblik, to jest vrstu.

Čitajući *Alegoriju ljubavi*, postaje jasno što Lewis zapravo drži alegorijom. To je posebna srednjovjekovna vrsta u kojoj likovi u djelu predstavljaju određene vrline i mane između kojih se odvija borba (*psihomahija*) koja se prikazuje kao ljubavni zaplet i razgovor mladića i djevojke. Kada autori zadrže samo oblik alegorije koji se ostvaruje u likovima i mjestu radnje (vrt), *psihomahija* iščezava pa i sama vrsta postaje nestabilna. Alegorija kao vrsta stoga gubi prepoznatljivost kada dolazi do preklapanja s drugim vrstama, a to je sudbina svih popularnih žanrova. Osjetljivost alegorije leži upravo

---

²¹ Clive Staples Lewis, *The Allegory of Love*, Cambridge University Press, Cambridge, 2019, 55.

²² Isto, 56.

²³ Isto, 56.

²⁴ Isto, 56–57.

²⁵ Isto, 57.

²⁶ Isto, 58.

²⁷ Isto, 60.

²⁸ Isto, 60.

u povezanosti doslovnog i prenesenog značenja, čijim se prekidom vrsta više ne može ni prepoznati ni odrediti.²⁹

Usprkos tome što je *Alegorija ljubavi* Lewisu donijela velik ugled u javnoj sferi, književna kritika nije bila blagonaklona prema tom djelu, štoviše, na njega se najmanje poziva pri analizi Lewisova književnog stvaralaštva, dok se njegov sadržaj najčešće problematizira. Na primjer, Helen Cooper,³⁰ koja je u pravilu blagonaklona prema Lewisu i koja načelno priznaje da ovo djelo pokazuje kako je Lewis, i kao ateist i kao vjernik, bio sposoban jednako uroniti u književnosti nastale u starijim razdobljima,³¹ svejedno ističe mane *Alegorije ljubavi*:

Kritičari sve češće zamjeraju Lewisu da njegova književna kritika nije dovoljno znanstvena. Nije koristio najbolja dostupna izdanja te ponekad iznosi opservacije koje nisu dovoljno argumentirane. To je možda pridonijelo kvaliteti njegovih predavanja, čak i življem iskustvu čitanja, ali i dalje može biti štetno; a čak su i njegove najpromišljenije ideje ponekad bile pogrešne. Možda bi najozloglašeniji primjer bila *Alegorija ljubavi*, koja ne istražuje toliko koncept „udvorne ljubavi” koliko ga gotovo u potpunosti konstruira. Njegova interpretacija uključuje očito netočnu primjedbu da je jedna od njezinih temeljnih karakteristika bio preljub: tvrdnja koja je dvije ili tri generacije srednjovjekovnih književnih studija usmjerila na krivi put, a ni dan danas još nije u potpunosti prevladana.³²

Kritike *Alegorije ljubavi* u pravilu su općenite, kritičari vrlo rijetko citiraju sporne dijelove studije u svrhu argumentirane rasprave. Izostanak samostalne kritike gotovo je pravilo, pa se izvor svih novijih kritika može pronaći u članku Johna Moorea „*Udvorna ljubav*”: *problem terminologije* („*Courtly Love*”: *A Problem of Terminology*), koji spominje Lewisa kao jednog od relevantnih autora koji su koristili pojam „udvorne ljubavi”, uz Gastona Parisa i Alfreda Jeanroya.³³ Pojam se pojavljuje u 19. stoljeću kada je 1883. Paris prvi put upotrijebio pojam *amour courtois*, koji označava „poseban

²⁹ Isto, 289–291.

³⁰ Helen Cooper šesta je po redu profesorica na Cambridgeu koja je naslijedila Lewisovu katedru Srednjovjekovne i renesansne književnosti. <<https://www.cam.ac.uk/research/news/cs-lewis-50-years-after-his-death-a-new-scholarship-will-honour-his-literary-career>>. Pristupljeno 23. lipnja 2022. <<https://www.english.cam.ac.uk/people/Helen.Cooper/>>. Pristupljeno 23. lipnja 2022.

³¹ Helen Cooper, C. S. Lewis as Medievalist, *Linguaculture* 2 (2014), 52.

³² Isto, 55.

³³ John C. Moore, „*Courtly Love*”: A Problem of Terminology, *Journal of the History of Ideas*, 40 (1979) 4, 621–631.

oblik ljubavi u kojoj je dvorski ljubavnik idealizirao svoju ljubljenu damu i govorio joj (ili o njoj) uzvišenim stilom koji je inače rezerviran za štovanje božanstva”.³⁴ Osobitost je udvorne ljubavi to da je ona izvanbračna i mora se ostvarivati u tajnosti. Ljubavnik je u tom odnosu podređen te mora proći kroz mnoge testove kako bi dokazao svoju naklonost dami koja je uzdignuta na pijedestal, a sve se odvija po strogim pravilima i s promišljenošću svojstvenoj ponašanju na dvorovima.³⁵ Pojam se potom počeo pojavljivati u stručnoj literaturi u službi opisa raznih ostvaraja ljubavi u srednjovjekovnoj književnosti, odmaknuvši se od Parisova značenja. Jeanroy je istaknuo zanesenost damom kao glavno svojstvo udvorne ljubavi, kao i važnost nepremostive udaljenosti između ljubavnika.³⁶ On također uočava sličnosti između religiozne poezije posvećene Djevici Mariji i poezije koja opjevava ljubavnikovu zanesenost damom, u čemu prepoznaje utjecaj sekularne lirike na religioznu liriku.³⁷

Lewis udvornu ljubav određuje kao poseban oblik ljubavi čija su svojstva: poniznost, udvornost, preljub i religija ljubavi, pa upravo kroz ta svojstva on pristupa njezinoj analizi.³⁸ Poniznost se ostvaruje u ljubavnikovoj poslušnosti dami kojoj služi, što nalikuje vazalovoj pokornosti prema vladaru, iz čega proizlazi opis srednjovjekovne ljubavne poezije kao „feudalizacije ljubavi”.³⁹ Lewis čak ističe da riječi kojima se ljubavnik obraća dami, *midons*, ne znače „moja damo”, nego „moj gospodar”.⁴⁰ Takva se ljubavna poezija mogla stvarati samo na dvoru, među udvornima, pa joj je zato drugo svojstvo⁴¹ upravo udvornost.⁴² Odnosi između klasa tu su jasno i oštro naznačeni, što u konačnici sprječava realizaciju ljubavnog odnosa. U to su se vrijeme brakovi najčešće sklapali iz interesa pa su se često i razvrgavali.⁴³ Iz tih zamršenih odnosa izrodio se stav da se ljubav može ostvariti jedino izvan braka, u preljubu – dama je uvijek udana za drugog muškarca.⁴⁴ Toj zbrci pridonijele

---

³⁴ Isto, 622.

³⁵ Isto, 622.

³⁶ Alfred Jeanroy, *La poesie lyrique des troubadour*, Slatkine Reprints, Genève, 1998, 90.

³⁷ Isto, 311–312.

³⁸ Clive Staples Lewis, *The Alegory of Love*, Cambridge University Press, Cambridge, 2019, 2.

³⁹ Isto, 3. „a feudalisation of love”.

⁴⁰ Isto, 3.

⁴¹ Prvo je svojstvo poniznost.

⁴² Isto, 3.

⁴³ Isto, 16–17.

⁴⁴ Isto, 16.

su i teološke rasprave o spolnoj ljubavi u braku.⁴⁵ Strast (*passion*) uopće nije bila razvijena kao koncept i nastaje tek u sklopu poezije udvornog pjesništva⁴⁶ čija je zadnja odrednica „religija boga Amora” prema kojoj je trebao stremiti ljubavnik. Ta erotska religija parodija je ili pandan pravoj religiji, odnosno kršćanstvu.⁴⁷ Lewis zaključuje da je za autore udvorne poezije u svjetovnoj perspektivi najvažnija ljubav, ali to i dalje ne poništava činjenicu da je u perspektivi vječnosti najvažniji Bog. Autori konstruiraju „religiju ljubavi” kako bi je stavili u opreku sa stvarnom religijom i iako svojim stvaralaštvom zastupaju „ljubav”, na kraju će ipak odabrati Boga i pokajati se, što Lewis dokazuje na primjeru Andreasa Capellanusa.⁴⁸

John C. Moore dao je najneutralniju kritiku Lewisova korištenja pojma udvorne ljubavi, pokazavši da svojstva koja su tipična za Lewisovu definiciju udvorne ljubavi nisu sva prisutna čak ni u djelima koja je sam analizirao i koristio za obranu svojih teza. Tako na primjer u *Aucassinu i Nicolette* nema preljuba, nema ljubavnikove poniznosti, a ni Nicolette nije idealizirana.⁴⁹ Moore kritizira Lewisovu isključivost i želju da svaki oblik ljubavi prikazan u srednjovjekovlju nazove udvornom⁵⁰ kako bi mogao obraniti tezu o razvoju zapadnjačke ideje ljubavi.

Pokazuje se da je glavni nedostatak Lewisove studije terminološka nedosljednost koju susrećemo izvan nje. Naime, pojam udvorne ljubavi u znanstvenom diskursu postao je preširok i neprecizan iako su mu znanstvenici koji su se bavili srednjim vijekom bili dosta posvećeni. Lewis je uvijek bio dijelom tih rasprava zbog značajnog utjecaja na tadašnja istraživanja u engleskim znanstvenim krugovima. Međutim, Cooper se, primjerice, poprilično oštro obrušila na Lewisa, tvrdeći da je koncept udvorne ljubavi u *Alegoriji ljubavi* praktički Lewisova izmišljotina.⁵¹ Salwa Khoddam⁵² objavila je pak sustavni pregled radova koji su se bavili tom temom iz kojeg se može razabrati kako postoje dva tabora: prvi drži da je pojam

⁴⁵ Isto, 16–17

⁴⁶ Isto, 21.

⁴⁷ Isto, 22.

⁴⁸ Isto, 52.

⁴⁹ John C. Moore, „Courtly Love”: A Problem of Terminology, *Journal of the History of Ideas*, 40 (1979) 4, 623.

⁵⁰ Isto, 623.

⁵¹ Helen Cooper, C. S. Lewis as Medievalist, *Linguaculture* 2 (2014), 55.

⁵² Salwa Khoddam je profesorica emerita engleskog jezika i književnosti na Oklahoma City University.

<<https://www.cslis.org/board/>>. Pristupljeno 6. srpnja 2022.

udvorne ljubavi beznačajan, a drugi da on ima svoje mjesto u istraživanju srednjovjekovne književnosti. Predvodnici prvog tabora bili su Ethelbert Talbot Donaldson, autor koji je posumnjao u značenje pojma kao takvog te je općenito doveo u pitanje njegovu uporabu,⁵³ i Durant Waite Robertson,⁵⁴ istraživač srednjovjekovne engleske književnosti.⁵⁵ Znanstvenike drugoga tabora Khoddam nije predstavila. Prva skupina sumnja u postojanje udvorne ljubavi s obzirom na to da taj pojam suvremenici nisu spominjali.⁵⁶ Također, kao argument ističu da je ljubav univerzalno iskustvo koje ima dva lica – ono duhovno i ono tjelesno.⁵⁷ Druga skupina svoju argumentaciju temelji na pojavi parodija koje ne bi mogle postajati da nije postojala ideja o udvornoj ljubavi.⁵⁸ Khoddam je na Lewisovu primjeru zapravo pokazala da je on svojevrsna paradigma za korištenje tog pojma. Način na koji je koristio pojam udvorne ljubavi uvjetovao je poziciju (pozitivnu ili negativnu) kritike.⁵⁹ Drugim riječima, iako se o tom pojmu raspravljalo i prije, razvidno je da je Lewisova studija ponovno rasplamsala diskusije na tu temu.

Robertson napada pojam udvorne ljubavi držeći da je on osmišljen kako bi približio srednjovjekovnu književnost romantičarskim

---

⁵³ Salwa Khoddam, The God Amor, the Cruel Lady, and the Suppliant Lover: C. S. Lewis and Courtly Love in Chapter One of “The Allegory of Love”, *Journal of Inklings Studies* 3 (2013) 2, 153.

⁵⁴ Donaldson je zapamćen najviše po svome proznom prijevodu *Beowulfa* [Joseph F. Tuso (ur.), *Beowulf: The Donaldson Translation. Backgrounds and Sources. Criticism*, W. W. Norton & Company, 1975] koji je prvi put objavljen 1966. [Howell D. Chickering Jr., Donaldson’s *Beowulf*: The Critical Art of Translation, *The Massachusetts Review* 8 (1967) 4, 774–779]. Raspravljajući o pojmu „udvorne ljubavi”, znanstvenici redovito spominju Donaldsona kao protivnika tog pojma [Jerome Mandel, Courtly Love in the Canterbury “Tales”, *The Chaucer Review* 19 (1985) 4, 277–289; John C. Moore, “Courtly Love”: A Problem of Terminology, *Journal of the History of Ideas*, 40 (1979) 4, 621–631]. O njegovu djelovanju općenito najviše se može iščitati iz druge ruke, npr. Bonnie Wheeler propituje Donaldsonovo djelovanje iz perspektive istraživanja Chaucera [Bonnie Wheeler, The Legacy of New Criticism: Revisiting the Work of E. Talbot Donaldson, *The Chaucer Review*, 41 (2007) 3, 216–224].

⁵⁵ Salwa Khoddam, The God Amor, the Cruel Lady, and the Suppliant Lover: C. S. Lewis and Courtly Love in Chapter One of “The Allegory of Love”, *Journal of Inklings Studies* 3 (2013) 2, 154.

⁵⁶ Vidi: Isto, 154. i Durant Waite Robertson, *A Preface to Chaucer: Studies in Medieval Perspective*, Princeton University Press, 1969, 391.

⁵⁷ Salwa Khoddam, The God Amor, the Cruel Lady, and the Suppliant Lover: C. S. Lewis and Courtly Love in Chapter One of “The Allegory of Love”, *Journal of Inklings Studies* 3 (2013) 2, 154.

⁵⁸ Isto, 154.

⁵⁹ Isto, 153–156.

i postromantičarskim težnjama.⁶⁰ Ni u jednom trenutku ne spominje Lewisa, ali se napad na njega iščitava upravo u spominjanju postromantizma, što je pojam koji se vezuje uz Lewisa,⁶¹ kao i isticanje da je to „nov” pojam,⁶² čime ukazuje na suvremenost svoje kritike. Robertson ne definira eksplicitno pojam udvorne ljubavi, nego ga spominje u kontekstu analize ljubavi u srednjovjekovnoj književnosti, svodeći ga na mjesto zbivanja ili na romantičarsku sliku dvora koju pak odbacuje. Uvjetno pristaje na određenje udvorne ljubavi kao odnosa dvorske dame – koja je izvor vrline, a ne seksualne strasti – i njezina obožavatelja.⁶³ Najočitiiji je napad na Lewisa, iako ga i dalje ne imenuje ni u jednom trenutku, poglavlje „*Udvorna ljubav*” i *Andreas Capellanus* (“*Courtly Love*” and *Andreas Capellanus*) u kojem Robertson kritizira ideju da je u srednjem vijeku nastao ljubavni sustav koji je bio u opreci s kršćanskom filozofijom,⁶⁴ što je ideja predstavljena u *Alegoriji ljubavi*. Iskazuje i sumnju u dokaze o srednjovjekovnim „dvorovima ljubavi” koji se spominju u djelu *De Amore* Andreasa Capellanus, ⁶⁵ djelu koje Lewis u *Alegoriji ljubavi* uzima za primjer.⁶⁶

Robertson u *De Amore* iščitava Andreasovu namjeru da podučiti čitatelja kako se treba nositi sa svojom zaljubljenosti, kako uspjeti u osvajanju djevojke, ali i želju da čitatelju pošalje moralnu poruku.⁶⁷ Robertson savjete o preljubu tumači u ironijskom ključu i svako drukčije viđenje proziva romantičarskim,⁶⁸ dok Lewis upravo pretjerano korištenje ironijskog ključa smatra odrednicom modernizma.⁶⁹ Robertsonovo tumačenje u glavnim se crtama ne razlikuje puno od Lewisova, a argumentacija koju koristi daje više legitimiteta Lewisovim tezama nego njegovim vlastitim. Ljubavnikovo inzistiranje da

⁶⁰ Durant Waite Robertson, *A Preface to Chaucer: Studies in Medieval Perspective*, Princeton University Press, 1969, 83.

⁶¹ Kao što je već označeno u ovome radu, pojam romantizam i postromantizam u istraživanju Lewisa koristi se u istom ili sličnom kontekstu kao i pojam *medievalizam*.

⁶² Isto, 87.

⁶³ Isto, 238.

⁶⁴ Isto, 391.

⁶⁵ Isto, 392.

⁶⁶ Clive Staples Lewis, *The Allegory of Love*, Cambridge University Press, Cambridge, 2019, 40.

⁶⁷ Durant Waite Robertson, *A Preface to Chaucer: Studies in Medieval Perspective*, Princeton University Press, 1969, 395.

⁶⁸ Isto, 403.

⁶⁹ Clive Staples Lewis, *The Discarded Image: An Introduction to Medieval and Renaissance Literature*, Cambridge University Press, Cambridge, 2019, 3.

prema Božjem zakonu njegovi naponi trebaju biti nagrađeni nemaju nikakva uporišta u kršćanstvu, a ideja da taj ulomak pokazuje primjer ljubavnikove nevještosti u zavođenju nije uvjerljiva. Robertson ukazuje na mnoga mjesta gdje se citati iz Biblije navode u kontekstu koji je u suprotnosti s kršćanskim shvaćanjem, neuvjerljivo opravdavajući korištenje tih citata kao tobožnjeg ukazivanja na skrivena značenja koja su u skladu s kršćanskim moralom. U usporedbi s tim tumačenjima, Lewisova ideja o Amorovoj religiji koja je u pozadini udvorne ljubavi⁷⁰ čini se puno uvjerljivija. Robertson u jednom dijelu svoga rada navodi da dama stavlja u opreku Boga i Kralja Ljubavi te Kralja Ljubavi povezuje s đavlom,⁷¹ pri čemu je u neskladu s vlastitom analizom jer je Kralj Ljubavi na nekim mjestima imao prilično neutralnu poziciju.⁷²

Iz spominjanja svetog Pavla⁷³ te obrane kršćanskog čitanja srednjovjekovnih i renesansnih djela,⁷⁴ iščitava se Robertsonova kršćanska pozicija. Sukob svjetonazora ovdje nije presudan, što je vjerojatno i odgovor na pitanje zašto Robertson u svojoj kritici Lewisa nikada ne spominje eksplicitno. Čini se kako za Robertsona Lewisova interpretacija nije bila dovoljno „kršćanska” jer Lewis začetke koncepta udvorne ljubavi nalazi izvan kršćanske tradicije.

Drugim riječima, Lewis u *De Amore* s jedne strane prepoznaje nekršćanske elemente, što objašnjava književnom tradicijom, a s druge strane prepoznaje Andreasova bezuspješna nastojanja da tu tradiciju približi kršćanstvu,⁷⁵ što je početna točka koja ga udaljava od Robertsona. Zato je važan rez između djela i završne poruke – djelo je prikazalo proces zavođenja upravo zato da bi se čitatelja poučilo što ne treba činiti.⁷⁶

William Calin navodi da se činilo kako će Robertsonov pristup istisnuti Lewisa, ali dogodilo se upravo suprotno: Robertson je gotovo zaboravljen, a Lewisova djela ostala su relevantna do danas.⁷⁷ Nedo-

---

⁷⁰ Clive Staples Lewis, *The Allegory of Love*, Cambridge University Press, Cambridge, 2019, 22.

⁷¹ Durant Waite Robertson, *A Preface to Chaucer: Studies in Medieval Perspective*, Princeton University Press, 1969, 432.

⁷² Isto, 434.

⁷³ Isto, 395.

⁷⁴ Isto, 448.

⁷⁵ Clive Staples Lewis, *The Allegory of Love*, Cambridge University Press, Cambridge, 2019, 40.

⁷⁶ Isto, 51.

⁷⁷ William Calin, C. S. Lewis, *Literary Critic: A Reassessment*, *Mythlore* 23 (2001) 3 (89), 11.

sljednosti i neuvjerljivost nekih Robertsonovih argumenata unutar jednog poglavlja njegove studije, koje je fragmentarno predstavljeno u ovom radu, ilustriraju zašto je tome tako. Lewisova analiza navedenog teksta nije upitna, tj. ne može mu se prigovoriti nekonzistentnost na način na koji se to može prigovoriti Robertsonu. Čak i da je tvrdio kako u srednjovjekovnom opisivanju ljubavi prevladavaju svojstva koja je prepoznao kao tipična za udvornu ljubav, to ne bi bilo sporno. Problem nastaje kada on svoje tvrdnje nastoji podići na višu razinu, držeći da svaki ljubavni odnos u srednjovjekovnoj književnosti ima navedena svojstva. Slična uopćavanja pronalazimo kod Lewisa i drugdje. Dobar primjer je njegova neočekivana tvrdnja da je katoličanstvo usmjereno na konkretno, a protestantizam na apstraktno⁷⁸ koju navodi kao činjenicu i koristi za daljnju argumentaciju. Dodatni problem stvara i Lewisovo prešućivanje spoznaja koje osporavaju njegovu tezu o udvornoj ljubavi predstavljenu u *Alegoriji ljubavi*.⁷⁹

Khoddam zaključuje da je Lewisov doprinos istraživanjima ljubavnih tema u srednjovjekovlju nesumnjivo važan, ali spornim drži to što je on različite ljubavne teme svrstavao pod pojam udvorne ljubavi koji je iz današnje perspektive teško definirati. Nadalje, prema ovoj autorici, negativno je i to što je Lewis birao samo izvore koji potkrjepljuju njegov stav,⁸⁰ što se poklapa s prethodno navedenim Cooperinim⁸¹ i Moorovim⁸² zaključcima pa stoga njihove kritike zaslužuju pozornost.

Khoddamine i Cooperine prosudbe postaju jasne tek nakon čitanja Moorova teksta i upoznavanja s pojmom udvorne ljubavi, što još jednom pokazuje da su kritike *Alegorije ljubavi* zapravo ograničene i da njihovi autori nisu temeljito analizirali samo djelo. Robertson je pokušao neizravno kritizirati Lewisovo djelo nuđenjem vlastitog tumačenja, a to je također učinio prilično neuvjerljivo.

Prema dosad navedenim ocjenama Khoddam i Cooper nekih važnih elemenata poput odabira samo onih izvora koji brane njegove teze, dalo bi se zaključiti da je Lewis loš izvor za proučavanje sred-

⁷⁸ Isto, 402–403.

⁷⁹ John C. Moore, "Courtly Love": A Problem of Terminology, *Journal of the History of Ideas*, 40 (1979) 4, 623.

⁸⁰ Salwa Khoddam, The God Amor, the Cruel Lady, and the Suppliant Lover: C. S. Lewis and Courtly Love in Chapter One of "The Allegory of Love", *Journal of Inklings Studies* 3 (2013) 2, 153–162.

⁸¹ Helen Cooper, C. S. Lewis as Medievalist, *Linguaculture* 2 (2014), 45–56.

⁸² John C. Moore, "Courtly Love": A Problem of Terminology, *Journal of the History of Ideas*, 40 (1979) 4, 623.

njeg vijeka. Međutim, ima i autora koji misle suprotno. Na primjer, William Calin⁸³ Lewisa drži izrazito važnim za istraživanje srednjeg vijeka u Engleskoj i pobuđivanje zanimanja za tu tematiku.⁸⁴ Najboljim Lewisovim znanstvenim djelom smatra *Englesku književnost u šesnaestom stoljeću* (*English Literature in the Sixteenth Century*).⁸⁵ *Predgovor Izgubljenom raj* (*A Preface to Paradise Lost*) po njemu je izvrstan, a *Alegoriju ljubavi* pak vidi kao važno djelo iako misli da bi joj bolji naziv bio *Predgovor Vilinskoj kraljici* (*Preface to The Faerie Queene*).⁸⁶ *Odbačena slika*, s druge strane, po Calinu je Lewisovo najpopularnije znanstveno djelo.⁸⁷ Calin Lewisov doprinos medievistici⁸⁸ vidi u tome što je stvorio sliku srednjovjekovlja za dvadeseto stoljeće i prepoznao da se srednjovjekovlje na neki način nastavlja u renesansi. Osim toga, snažno je utjecao i na smjer u kojem su išla promišljanja o alegoriji, epici i renesansi, što znači i o autorima poput Chaucera, Spensera i Miltona na anglofonom području.⁸⁹

Calin nastupa iz pozicije autoriteta proučavatelja srednjovjekovne književnosti, s posebnim naglaskom na francusku književnost, te je vrlo kritičan prema onima koji opovrgavaju Lewisove teze. Uzroke negativnih reakcija pronalazi i u revolucionarnosti i inovativnosti njegovih zaključaka, a kritike upućene Lewisu vidi kao nesklonost njegovoj kršćanskoj apologetici.⁹⁰ S druge strane, Peter Milward je napadao Lewisa kao znanstvenika jer „nije govorio

---

⁸³ William Calin bio je profesor na Sveučilištu Florida, a među ostalim je predavao na Dartmouthu, Standfordu i Sveučilištu Oregon. <<https://languages.ufl.edu/people/faculty-alpha/william-c-calin/>>. (Pristupljeno 23. lipnja 2022.)

⁸⁴ Ističe i da je Lewisov napad na klišeje o renesansi učinio više za istraživanje renesanse nego za istraživanje srednjega vijeka [William Calin, C. S. Lewis, *Literary Critic: A Reassessment*, *Mythlore* 23 (2001) 3 (89), 5].

⁸⁵ William Calin, C. S. Lewis, *Literary Critic: A Reassessment*, *Mythlore* 23 (2001) 3 (89), 5.

⁸⁶ Isto, 5.

⁸⁷ Isto, 5.

⁸⁸ Calin piše o doprinosu medievistici jer objašnjava Lewisovu važnosti za istraživanje srednjeg vijeka, ali kada govori o „stvaranju slike za dvadeseto stoljeće” može se govoriti i o medievalistici. Kao što je *medievizam* proučavanje srednjeg vijeka, a *medievalizam* proučavanje predodžaba o srednjem vijeku nastalih nakon srednjeg vijeka, tako je i medievalistika područje proučavanja predodžaba o srednjemu vijeku u razdobljima nakon srednjeg vijeka.

⁸⁹ Isto, 8.

⁹⁰ William Calin, C. S. Lewis, *Literary Critic: A Reassessment*, *Mythlore* 23 (2001) 3 (89), 11.

dovoljno iz kršćanske perspektive”.⁹¹ Svakako, Lewis nije nepogrešiv i neki su njegovi zaključci uistinu dvojbeni, ali kritička pozicija treba biti objektivna, primjedbe se moraju odnositi na njegovu možebitnu krivu argumentaciju, što se često ispušta iz vida, a ne smiju se kritičari negativno određivati prema njegovim radovima na temelju svjetonazora.⁹²

U konačnici, Lewisovo djelo preživjelo je negativne kritike iako su neke od njih utemeljene i validne još i danas, kao što je kritika Lewisovih izvora za istraživanje ideje udvorne ljubavi te uloge preljuba u žanru srednjovjekovne alegorije; ali nema valjanog razloga da se cijelo djelo odbaci kao potpuno beznačajno. Lewisove analize raznih književnih tekstova i dalje su zanimljive i poticajne. Ono što je upitno, neovisno o Lewisu, pojam je udvorne ljubavi koji se počeo koristiti pri određivanju i opisivanju svih oblika ljubavi koji su se ostvarivali na srednjovjekovnom dvoru, čime se izgubilo njegovo prvobitno značenje, a on se proširio do neprepoznatljivosti.

2. ODBAČENA SLIKA

Odbačena slika: uvod u srednjovjekovnu i renesansnu književnost (*The Discarded Image: An Introduction to Medieval and Renaissance Literature*) studija je koju je C. S. Lewis oblikovao na temelju svojih predavanja na Oxfordu,⁹³ a prvi put je objavljena 1964. godine. To je djelo kritika puno bolje prihvatila nego *Alegoriju ljubavi* te ga je pohvalio čak i Harold Bloom, koji je u pravilu bio izrazito nesklon Lewisu.⁹⁴

Naslov *Odbačena slika* odnosi se na srednjovjekovno poimanje svemira koje je u mnogome suprotno modernom. Njegove izvore Lewis ponovno pronalazi u antici, a kontinuitet ideje tumači potrebom srednjovjekovnih ljudi za redom i organizacijom. Prema toj ideji u središtu svemira nalazi se Zemlja, koja je nepomična, a oko nje

⁹¹ Isto, 11.

⁹² Npr., Calin se slaže da Lewis krivo tumači da je preljub u središtu *fin'amora*, a zapravo je u središtu *prepreka* (*obstacle*). Nadalje, roman o bračnoj ljubavi pojavljuje se u Francuskoj i Njemačkoj puno prije nego u djelima koje je Lewis naveo kao primjer: *The Kingis Quair* i *The Faerie Queene*, a roman o preljubu nastavio je živjeti na „kontinentu” [William Calin, C. S. Lewis, *Literary Critic: A Reassessment*, *Mythlore* 23 (2001) 3 (89), 11].

⁹³ Clive Staples Lewis, *The Discarded Image: An Introduction to Medieval and Renaissance Literature*, Cambridge University Press, Cambridge, 2019, ix.

⁹⁴ Harold Bloom, „Introduction”, u: Harold Bloom, *Bloom's Modern Critical Views: C. S. Lewis*, Infobase Publishing, New York, 2006, 2.

se okreću sfere. Za svaku sferu vezuje se jedan planet, a Sunce je samo jedan od planeta. Bog pokreće prvu sferu, što utječe na sve ostale, dok se na koncu ne dođe do Zemlje koja je nepokretna. Prva sfera kreće se od istoka prema zapadu, a ostale sfere od zapada prema istoku. Ostale se sfere također kreću od istoka prema zapadu, ali usporeno u odnosu na prvu sferu, upravo zato što se svojim obratnim kretanjem odupiru smjeru kretanja prve sfere. Sfere utječu na sva zbivanja na javnom i osobnom planu, što je prihvaćeno shvaćanje u astrologiji koju je srednji vijek naslijedio iz antičkog razdoblja. Kada se govori o nazivima planeta u srednjovjekovnoj književnosti, istovremeno se misli i na planete i na božanstva. Svaki od planeta ima svoje karakteristike. *Primus Mobile* uzrokuje Bog; On nepokrenut pokreće cijeli svijet. Nebeska tijela ljube Boga i zbog te ljubavi se i pomiču. Planeti se kreću u kružnicama jer je to najbrža i najpravilnija moguća putanja njihova kretanja. Svaku sferu nastanjuje svjesno biće koje pokreće intelektualna ljubav prema Bogu, a ta bića nazivaju se Inteligencije. Planetarne Inteligencije samo su mali dio anđeoske populacije koja napučuje područja etera između Mjeseca i *Primus Mobile*. U epilogu Lewis podsjeća da je riječ o modelu koji ne odgovara današnjem znanstvenom poimanju ustroja svemira. Pa ipak, Lewis, promišljajući o znanstvenim teorijama općenito, drži da se ni do jedne znanstvene teorije, u smislu fizikalnih zakona, ne može doći ako joj nije prethodila filozofska i umjetnička ideja koja bi joj omogućila razvoj. Lewis također navodi da ni jedan postojeći model svemira znanost nije do kraja potvrdila argumentacijom i eksperimentima. Unatoč tome, ne možemo reći da su ti modeli potpune izmišljotine. Svako razdoblje oblikuje vlastiti koncept pojedinog modela služeći se postojećim otkrićima do kojih se došlo u tom vremenu, a bitan dio konstrukcije modela čini „psihologija vremena”⁹⁵ u kojem model nastaje. Lewis ne zagovara povratak na srednjovjekovni model, ali drži da bismo naš moderni koncept modela trebali prihvatiti kao samo jedno od otkrića dok se naše filozofsko i psihološko stanje ne promijeni dovoljno da bismo mogli prihvatiti novi model.⁹⁶

Sanford Schwartz i Yuxiao Su predstavljaju manjinski dio autora po tome što istražuju *Odbačenu sliku* kao znanstveno djelo tako što je ne povezuju s Lewisovim književnim stvaralaštvom. Su je, na

---

⁹⁵ Clive Staples Lewis, *The Discarded Image: An Introduction to Medieval and Renaissance Literature*, Cambridge University Press, Cambridge, 2019, 222.

⁹⁶ Isto.

primjer, samo predstavila sadržaj knjige,⁹⁷ dok se Schwartz u prvom redu usredotočio na izvore na koje se Lewis oslanjao u svojoj studiji, ukazujući pritom na „devetnaestostoljetnu kritiku pozitivizma – korištenje mehaničkih formi tumačenja u analizi misli, osjećaja i ponašanja ljudi”.⁹⁸ Uz to, Lewis se oslanjao i na teoriju četiriju dimenzija, pa iako nije bio ni matematičar ni fizičar, bio je sklon tumačenjima koja su bila popularna u njegovo vrijeme.⁹⁹ Lewis je tako koristio mnoge „suvremene izvore kako bi oblikovao tradicionalnu neoplatonističku viziju svemirske hijerarhije koja se spušta od viših prema nižim razinama savršenstva”.¹⁰⁰

Dva članka posvećena *Odbačenju slici* nisu donijela ništa novo, a potonji je pokušao obraniti Lewisa od napada da je znanstvenik koji nije uzimao u obzir nova istraživanja, nego se konzervativno držao zastarjelih metoda. Taj rad oslanja se na istraživanja o Lewisovim znanstvenim i književnim djelima, čime se potvrđuje da je Lewis, unatoč svojoj sklonosti prema prošlosti općenito kao i starijoj književnosti, ipak bio moderan čovjek. Takav zaključak zapravo je suvišan jer je jasno da Lewis, iako vrstan znanstvenik i izvrstan poznavatelj srednjovjekovlja, ipak nije srednjovjekovni čovjek te je samorazumljivo da je vrijeme u kojem je živio izvršilo snažan utjecaj na njega.

Prema Charlesu Connellu, Lewis koristi srednjovjekovni model svemira u *Svemirskoj trilogiji* (*The Space Trilogy*) kako bi pobudio divljenje za prošla vremena i razvio čitateljsku senzibilnosti općenito.¹⁰¹

Uz pomoć analize srednjovjekovnih elemenata u *Svemirskoj trilogiji*, Nathan Earl Houston Fayard pokazuje da je Lewis stvarao djela koja su spoj srednjovjekovnog i modernog, nikad ne oponašajući samo srednjovjekovne modele, nego ih preobražavajući u modernoj maniri, obranivši ga time od optužbi da je riječ isključivo o reakcionarnom piscu koji napada modernost i znanost. Fayard se fokusirao na obranu Lewisa od stereotipa koji su tipično vezani za srednjovjekovlje: arhaičnost, a time i zaostalost, ne prepoznavši da srednjovjekovni elementi daju njegovu djelu specifičnu slojevitost i

⁹⁷ Yuxio Su, C. S. Lewis's Medieval Model and Literary Views, *Journal of Inklings Studies* 5 (2015) 2, 57–83.

⁹⁸ Sanford Schwartz, Recasting the Discarded Image: C. S. Lewis on the Modern Side, *Sehnsucht: The C.S. Lewis Journal* 7/8, 2013, 26.

⁹⁹ Isto, 27.

¹⁰⁰ Isto, 25.

¹⁰¹ Charles Connell, Reading the Middle Ages: The “Post-Modern” Medievalism of C. S. Lewis, *Sehnsucht: The C.S. Lewis Journal* 1 (2007) 1, 20–26.

značenje, čineći ga modernim samim tim što pripada jednom novom žanru, a to je žanr znanstvene fantastike.¹⁰²

Jedan od autora koji su prepoznali neke nove opcije u istraživanju pojedinih motiva koji su inspirirali Lewisa bio je i Junius Johnson, koji je potaknut prikazom srednjovjekovne slike svemira u *Odbačenoj slici* usporedio Bonaventurinu kozmologiju i *Svemirsku trilogiju* C. S. Lewisa. Bonaventurinu kozmologiju Lewis nije naveo kao jedno od svojih polazišta za oblikovanje srednjovjekovne slike svemira. Oba su autora crpila iz starijih izvora, pri čemu se Bonaventura više usredotočio na teološki aspekt te slike.¹⁰³ U posljednjem poglavlju knjige *Izvan Tihoga Planeta (Out of the Silent Planet)*,¹⁰⁴ Johnson prepoznaje Lewisov pokušaj da koncept kozmologije prikaže kao dio našeg svijeta te prepoznaje kristocentričnost svemira, vidljivu u Bonaventurinu modelu.¹⁰⁵ No, ukazavši na mjesta gdje se *Odbačena slika* i *Svemirska trilogija* razlikuju, on odbija mogućnost da je *Odbačena slika* prozni prikaz svijeta koji je prisutan u *Svemirskoj trilogiji* jer između njih vidi očite razlike, pogotovo na razini utjecaja planeta.¹⁰⁶ Još značajnije je pozicioniranje Zemlje koje nije u skladu s modelom opisanim u *Odbačenoj slici* nego je u skladu s modernim poimanjem svemira.¹⁰⁷

Bruce R. Johnson u Lewisovim kratkim pričama koje pripadaju žanru znanstvene fantastike *Posluživanje anđela (Ministering Angels)* i *Oblici nepoznatih stvari (Forms of Things Unknown)* prepoznaje autorovu didaktičnu tendenciju. Johnson je te kratke priče pokušao obraniti od kritike razotkrivajući kontekst njihova nastanka. Ako *Posluživanje anđela* čitamo izvan konteksta, ono djeluje seksistički, a zapravo je satira na članak Roberta Richardsona *Dan nakon što sletimo na Mars (The Day After We Land on Mars)* u kojem on tvrdi da bi žene trebale ići s muškarcima astronautima u istraživanje svemira kako bi spolnim općenjem umirile njihovu

---

¹⁰² Nathan Earl Houston Fayard, *Recovered Images: Medieval Echoes in C. S. Lewis's Space Trilogy*, Fayetteville, University of Arkansas, 2019. <<https://scholarworks.uark.edu/etd/3451>> Pristupljeno 12. lipnja 2022.

¹⁰³ Junius Johnson, Theological Word and Literary Flesh: Bonaventurian Cosmology and the Cosmic Trilogy of C.S. Lewis, *Literature and Theology* 30 (2016) 4, 427.

¹⁰⁴ *Out of the Silent Planet (Izvan Tihog Planeta)* prvi je dio *Svemirske trilogije (The Space Trilogy)*. Tihi Planet je Zemlja.

¹⁰⁵ Junius Johnson, Theological Word and Literary Flesh: Bonaventurian Cosmology and the Cosmic Trilogy of C.S. Lewis, *Literature and Theology* 30 (2016) 4, 433.

¹⁰⁶ Isto, 428.

¹⁰⁷ Isto, 429.

agresivnost.¹⁰⁸ Druga spomenuta kratka priča objavljena je postumno – Lewis je uopće nije planirao objaviti.

Johnson analizira ulogu planeta u tim djelima i zaključuje da ih je Lewis napisao ne samo kako bi zabavio čitatelje nego kako bi ih i podučio o karakteristikama Marsa i Mjeseca, dvaju nebeskih tijela koja su se počela pojavljivati u znanstvenoj fantastici bez svijesti o simbolici koja se u Europi tradicionalno vezuje za njih još od srednjega vijeka.¹⁰⁹

Janice Brown bavi se temom anđela, duhovnih bića kršćanske teologije, i demona u *Svemirskoj trilogiji* i *Pismima starijeg davlja mladem* (*The Screwtape Letters*), te zaključuje, upravo na temelju usporedbe s *Odbačenom slikom*, da se Lewisovo viđenje anđela zasniva na srednjovjekovnoj književnosti.¹¹⁰

Louis Markos također istražuje srednjovjekovni intertekst u *Svemirskoj trilogiji*, a uz to je jedan od rijetkih koji ga istražuju u *Kronikama iz Narnije*. U *Svemirskoj trilogiji* pronalazi odraze modela svemira, a u *Kronikama iz Narnije* prepoznaje srednjovjekovne utjecaje u prikazu čudesnih (fantastičnih) bića na Zemlji.¹¹¹

Alison Searle proučava srednjovjekovne elemente u *Toj užasnoj moći* (*That Hideous Strength*, trećem dijelu *Svemirske trilogije*) i *Kronikama iz Narnije* služeći se *Odbačenom slikom* i *Alegorijom ljubavi*. Srednjovjekovno u Lewisovu književnom stvaralaštvu Searle tumači u okviru tradicije oživljenog srednjovjekovlja do koje dolazi u viktorskoj Engleskoj.¹¹²

Andrzej Wicher u petom poglavlju knjige *Odabrane srednjovjekovne i religiozne teme u djelima C. S. Lewisa i J. R. R. Tolkiena* (*Selected Medieval and Religious Themes in the Works of C. S. Lewis and J. R. R. Tolkien*) istražuje simboliku planeta, kako je predstavljena u *Odbačenoj slici*, u *Plovidbi broda Zorogaza* (*The Voyage of the Dawn Treader*) pa prateći simboliku planeta određuje koji se dijelovi romana najbolje slažu s kojim planetom.¹¹³

¹⁰⁸ Bruce R. Johnson, Enchanting Luna and Militant Mars: The Shorter Planetary Fiction of C. S. Lewis, *Sehnsucht: The C.S. Lewis Journal* 4 (2010), 112.

¹⁰⁹ Isto, 123.

¹¹⁰ Janice Brown, C. S. Lewis and the Truth about Angels, *Journal of Inklings Studies* 3 (2013) 2, 97–110.

¹¹¹ Louis Markos, Apologist for the Past: The Medieval Vision of C. S. Lewis's 'Space Trilogy' and Chronicles of Narnia, *Mythlore* 23 (2001) 2 (88), 24–35.

¹¹² Alison Searle, Fantastical Fact, Home, or Other? The Imagined 'Medieval' in C. S. Lewis, *Mythlore* 25 (2007) 3/4 (97/98), 5–15.

¹¹³ Andrzej Wicher, *Selected Medieval and Religious Themes in the Works of C. S. Lewis and J. R. R. Tolkien*, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Centrum Usług

Michael Ward jedan je od najpoznatijih istraživača srednjovjekovnog modela svemira u *Kronikama iz Narnije*. Ward je dokazivao da je svaka od sedam knjiga *Kronika iz Narnije* povezana sa simbolikom jednog od planeta prema srednjovjekovnom modelu svemira¹¹⁴ što je izazvalo burne polemike. Duriez Wardove teze naziva „nategnutima”,¹¹⁵ Johnson ga je također kritizirao,¹¹⁶ Searle se prilično neutralno osvrće na njega,¹¹⁷ a Wicher ga hvali iako drži da se simbolika svih planeta može iščitati i zasebno unutar Lewisova djela *Plovidba broda Zorogaza*.¹¹⁸

Chad Wriglesworth usredotočio se pak na motiv jednoroga, uspoređujući njegov prikaz u *Odbačenoj slici* i Lewisovu književnom stvaralaštvu, odmaknuvši se od tematike modela svemira. Ističe da „Lewis nije bio samo znanstvenik koji se bavio srednjovjekovljem nego da je doista bio medievalist u duši”¹¹⁹ te da je „Lewisov jednorog puno više od izmaštane rogate zvijeri”¹²⁰ koja služi kako bi čitatelja privukla nadnaravnom.¹²¹ Ovaj autor ukazao je i na važnost koju srednjovjekovno naslijeđe ima za Lewisovo pjesništvo, pa se tako, primjerice, uz jednoroga vezuje pojam čežnje. Naime, jednorog se pojavljuje i u *Posljednjoj bitci* (*The Last Battle*) gdje ima gotovo vitešku ulogu vodiča zaštitnika, te u *Velikoj rastavi* (*The Great Divorce*) u kojoj jednorogi predstavljaju sliku ljudske preobrazbe u raju.¹²²

Wriglesworth redovito spominje srednjovjekovnu alegoriju, ali pri tome ne misli na vrstu alegorije o kojoj Lewis piše u *Alegoriji ljubavi*. Jednorog jest dio alegorije jer se uz njega vezuje srednjovjekovna alegorijska priča o tome da ga samo djevica može uhvatiti kako bi on potom zaspao na njezinu krilu, ali lik jednoroga sam po

---

Kserograficznych, Łódź, 2013.

¹¹⁴ Michael Ward, *Planet Narnia: The Seven Heavens in the Imagination of C. S. Lewis*, Oxford University Press, 2008.

¹¹⁵ Colin Duriez, *A Field Guide to Narnia*, The History Press, 2013.

¹¹⁶ Bruce R. Johnson, Enchanting Luna and Militant Mars: The Shorter Planetary Fiction of C. S. Lewis, *Sehnsucht: The C. S. Lewis Journal* 4 (2010), 112.

¹¹⁷ Alison Searle, Fantastical Fact, Home, or Other? The Imagined 'Medieval' in C. S. Lewis, *Mythlore* 25 (2007) 3/4 (97/98), 12.

¹¹⁸ Andrzej Wicher, *Selected Medieval and Religious Themes in the Works of C. S. Lewis and J. R. R. Tolkien*, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Centrum Usług Kserograficznych, Łódź, 2013, 105.

¹¹⁹ Chad Wriglesworth, Myth Maker, Unicorn Maker: C. S. Lewis and the Reshaping of Medieval Thought, *Mythlore: A Journal of J. R. R. Tolkien, C.S. Lewis, Charles Williams, and Mythopoeic Literature*, 25 (2006) 1, 29.

¹²⁰ Isto, 29.

¹²¹ Isto, 29–30.

¹²² Isto, 31–39.

sebi nije alegorija. Wriglesworth tumači lik jednoroga s obzirom na srednjovjekovne bestijarije¹²³ što potkrepljuje citatom o jednorogu iz *Odbačene slike* iz kojeg je jasno da Lewis dobro poznaje bestijarije srednjovjekovne književnosti:

Jedna od najznačajnijih stvari kod Izidora jest ta da on ne tumači alegorijski svoje zvijeri te ne izvlači moralnu poruku iz njihovih osobina. Kaže da Pelikan oživljava mlade vlastitom krvlju (xn, vii, 26), ali ne stvara paralele između pelikanove i Kristove životvorne smrti kao što je kasnije slučaj u *Pie Pelicane*. Referirajući se na neimenovane autore koji pišu „o prirodi životinja” (xu, ii, 13), Izidor navodi kako je jednorog presnažna zvijer da bi je ijedan lovac ulovio; ali ako se pred njega postavi djevica, izgubi svu svoju žestinu, položi glavu na njezino krilo i zaspje. Onda ga se može ubiti. Teško je povjerovati da ijedan kršćanin može dugo razmišljati o ovom izvrsnom mitu, a da u njemu ne vidi alegoriju utjelovljenja i raspeća. Ipak, Izidor to ne čini.¹²⁴

Način na koji Lewis spominje jednoroga, kao biće o kojem je Izidor Seviljski pisao ne pridajući mu alegorijsko značenje, čini se usputnim. Drugim riječima, Wriglesworth nam pokazuje kako samo jedno fantastično biće poput jednoroga može biti nositelj brojnih značenja zahvaljujući bremenitosti simbolike koju je to biće imalo u književnosti. Pritom Wriglesworth propušta priliku obraditi još jedno moguće tumačenje, i to na temelju citata iz *Odbačene slike* – propustio je, naime, pristupiti jednorogu kao fantastičnom biću koje svojom ljepotom i elegancijom unosi aspekt bajkovitosti i čarolije i bez simboličkoga tumačenja koje se oslanja na srednjovjekovnu tradiciju.

ZAKLJUČAK

Još su za života analizirane studije C. S. Lewisu osigurale ugled u znanstvenim krugovima, međutim kasnije su bile na meti novih generacija književnih kritičara. *Alegorija ljubavi* djelo je koje mu je svojedobno donijelo značajan ugled, a danas je predmet prijepora. Tako, primjerice, Helen Cooper kritizira način na koji Lewis koristi pojam udvorne ljubavi kao i način na koji je birao svoje izvore, a Salwa Khoddam pokazuje da je pojam udvorne ljubavi bio dvojben i prije nego što ga je Lewis počeo koristiti. Članak na koji

¹²³ Srednjovjekovni bestijarij je žanr koji je karakterističan za 12. i 13. stoljeće (Montague Rhodes James, *The Bestiary*, Oxford, 1928).

¹²⁴ Clive Staples Lewis, *The Discarded Image: An Introduction to Medieval and Renaissance Literature*, Cambridge University Press, Cambridge, 2019, 149–150.

se obje ove autorice referiraju i čije je iščitavanje neophodno da bi se uopće razumjela ova tema, onaj je Johna Moorea koji je prikazao prijepor oko pojma udvorne ljubavi te ukazao na nedostatak nekih Lewisovih zaključaka u *Alegoriji ljubavi*. Naime, Moor eksplicitno navodi djela koja je Lewis u *Alegoriji* analizirao i koristio kako bi dokazivao svoje teze, u isto vrijeme ukazujući i na one elemente u tim djelima koje je Lewis u svojim analizama namjerno zanemario jer bi doveli u pitanje njegovu argumentaciju. Upravo su od ovog autora potekle moderne, konstruktivne kritike *Alegorije ljubavi*. Potom imamo Robertsona koji je u analizi *De Amore* neizravno napao Lewisa koji je proučavao isto to djelo. Robertson se u usporedbi s Lewisom u tumačenju *De Amore* pokazao nedosljednim jer ga je neuspješno htio prikazati kao čisto kršćansko djelo.

S druge strane, William Calin brani *Alegoriju ljubavi* iako ni sam ne propušta priliku ukazati na neke njezine nedostatke, poput Lewisova tumačenja uloge preljuba u srednjovjekovnim alegorijama kao onog što je navodilo autore da u kasnijim alegorijama pokušaju pomiriti taj žanr s kršćanstvom.

Pojedini su kritičari (na primjer: Khoddam, Calin, Cooper) uspjeli osporiti Lewisovu glavnu tezu, a to je da je iz poetike preljuba i udvorne ljubavi proizašla koncepcija moralno i zakonski zaštićene bračne ljubavi.

Kritičko osporavanje *Alegorije ljubavi* obeshrabrilo je znanstvenike da uopće i pomisle na mogućnost traženja paralela s Lewisovim književnim stvaralaštvom. Osim toga, doista nema mogućnosti da se *psihomahija*, o kojoj govori Lewis kao o dijelu alegorijske vrste, pronađe u njegovim književnim djelima.

Autori na koje se referira u ovom radu uglavnom blagonaklono gledaju na Lewisa (npr. Calin, Cooper), a riječ je mahom o preglednim radovima koji se osvrću na *Alegoriju ljubavi* kako bi pokušali pronaći argumente kojima bi obranili tu studiju od preoštrih kritika koje dolaze od autora kao što je E. Talbot Donaldson. Pritom ostaju vjerni znanstvenom kodeksu i sami ukazuju na mane *Alegorije ljubavi*, pokazujući zašto to djelo više nije toliko relevantno kao što je svojedobno bilo u engleskim znanstvenim krugovima.

Za razliku od *Alegorije ljubavi*, *Odbačena slika* danas nije odbačena, a hvale je i inače Lewisu nenaklonjeni znanstvenici, poput Harolda Blooma, koji je u pravilu uspoređuju s njegovim književnim djelima, uz izuzetak Yuxiao Su i Sanforda Schwartza. Su je pritom samo predstavila sadržaj djela, ne donijevši nikakve nove zaključke, a Schwartz je istraživao utjecaje koji su oblikovali „sliku” koju Lewis predstavlja u *Odbačenoj slici*.

Nathan Earl Houston Fayard i Junius Johnson proučavali su poveznice između srednjovjekovnog modela svemira prikazanog u *Odbačenju slici* i Lewisovoj *Svemirskoj trilogiji*, a Bruce R. Johnson bavi se istim fenomenom u dvije Lewisove kratke priče znanstvenofantastične tematike. Louis Markos istraživao je odjeke srednjovjekovnog modela svemira u *Svemirskoj trilogiji*, ali i u *Kronikama iz Narnije*. Na sličnom je tragu i Alison Searle, ali ona je usredotočena na srednjovjekovne elemente prikazane u *Alegoriji ljubavi* i *Odbačenju slici* općenito, a ne samo na model svemira. Michael Ward najpoznatiji je, ali i najkontroverzniji istraživač srednjovjekovnog modela svemira u *Kronikama iz Narnije*, a Andrzej Wicher je uz istraživanje srednjovjekovnih elemenata u Lewisovu stvaralaštvu ukazao i na povezanost slike svemira iz *Odbačene slike s Plovidbom broda Zorogaza*.

Janice Brown osvrnula se na anđele i pale anđele, bića koja su predstavljena u *Odbačenju slici*, ali i u raznim Lewisovim književnim djelima, a Chad Wriglesworth bavio se prikazom jednoroga u Lewisovu opusu.

Odbačena slika nije u značajnoj mjeri predmet osporavanja i zato uglavnom izostaju znanstveni radovi koji bi bili posvećeni ovom djelu, dok ima puno više članaka koji uspoređuju *Odbačenu sliku* s Lewisovim književnim tekstovima. To pokazuje da je ovo djelo ipak zanimljivije onima koji se bave Lewisovim književnim radom, a do ove knjige dolaze naknadno. Iako je opće mišljenje o djelu pozitivno, ono ipak ne potiče na proučavanje samo po sebi.

Možemo ustvrditi kako u znanstvenom istraživanju ipak dominiraju radovi koji su posvećeni Lewisovu književnom radu. C. S. Lewis svakako je autor koji izaziva oprečne reakcije, pa tako prevladavaju ili oduševljenje ili prijezir spram njegova lika i djela. S obzirom na izostanak zanimanja za Lewisov znanstveni rad u odnosu na onaj književni, ipak začuđuje broj članaka posvećenih *Alegoriji ljubavi*. To možemo tumačiti željom da se unizi njezina autora iako stvari nisu posve nepovoljne za Lewisa jer su ti radovi polučili i neke pozitivne rezultate, poput detektiranja konfliktnih mjesta u djelu i pobuđivanja zanimanja za srednjovjekovlje. Osim toga, pokazalo se i da suprotstavljeni svjetonazori mogu itekako utjecati na intonaciju znanstvenog rada o nekom autoru.

Kronike iz Narnije svakako su u odnosu na *Odbačenu sliku* osvojile čitateljsku publiku dok je *Odbačena slika* možda bila zanimljivija znanstvenoj javnosti. Za mnoge istraživače Lewisova književna stvaralaštva upravo je *Narnija* bila djelo koje ih je uputilo na to da se posvete dubljem istraživanju srednjovjekovlja, a s druge su strane

mnogi Lewisovi neistomišljenici u želji da ospore njegov umjetnički i znanstveni rad također počeli ozbiljnije istraživati srednjovjekovlje. Tako su zapravo Lewisovi protivnici inicirali sustavnije proučavanje njegovih djela, čime su na neki način ispunili Lewisovu želju da se opširnije i bez predrasuda pristupi istraživanju srednjovjekovne književnosti.

LITERARY CRITICISM OF C. S. LEWIS' PHILOLOGICAL WORK ON MEDIEVAL PERIOD

Summary

C. S. Lewis is best known for his book series *The Chronicles of Narnia*, and less so for his philological work. During his lifetime he wrote, among other things, two works dedicated to the Middle Ages: *The Allegory of Love* and *The Discarded Image*. In this paper, the authors analyse the approach of literary criticism to the mentioned Lewis' works. The authors show, based on the analysis of literary criticism, that *The Allegory of Love* was researched and understood as a scientific work on the Middle Ages. It is shown that the critics mostly expressed negative attitudes about this work and that Lewis' literary work was not interesting to the researchers. On the other hand, the other work we deal with in this paper, *The Discarded Image*, had a generally positive reception among critics at the time and scholars found numerous parallels with Lewis's literary texts. This analysis shows that literary criticism approached Lewis's works on the Middle Ages either to criticize them or to look for points that are in parallel with his literary texts.

Key words: C. S. Lewis, *The Allegory of Love*, *The Discarded Image*, courtly love, Middle Ages, literary criticism